

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmeye İlişkin Motivasyonlarının İncelenmesi

Ayşegül ÇELİK¹, Uğur GEZER²

1 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Eğitim Fakültesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat, Türkiye; aysegull_clk@hotmail.com

2 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Eğitim Fakültesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat, Türkiye, ugur.gzr@gmail.com

*Sorumlu iletişim yazarı: aysegull_clk@hotmail.com; Tel.: 0354 242 10 25.

Özet

Motivasyon, bireyleri belirli bir hedefe yönelik harekete geçiren kuvvettir. İçsel motivasyon ve dışsal motivasyon olarak ikiye ayrılan motivasyonun, öğretmeye yönelik sağlanması başarıyı arttırmaya yardımcı olmaktadır. İçsel motivasyonda bireyleri harekete geçiren uyarıcı bireyin kendisi iken, dışsal motivasyonda bireyin dış çevreden uyarıcılara ihtiyacı bulunmaktadır. Bu bağlamda, yapılan bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitim öğretim süreçlerinde başka bir bireye ya da bireylere öğretmeye yönelik motivasyonlarının incelenmesidir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmeye ilişkin motivasyon durumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretim motivasyonu ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, Kaufmann, Yılmaz Soylu ve Duke (2011) tarafından geliştirilmiş olup, Türkçe'ye uyarlama çalışması Güzel Candan ve Evin Gencil (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin ilk bölümünde öğretmen adaylarının yaş, cinsiyet, sınıf ve okul türlerinin bulunduğu demografik bilgiler yer almıştır. Ölçeğin ikinci bölümünde ise öğretim motivasyonu ölçeği maddeleri yer almıştır. Toplam 12 maddesi bulunan ölçeğin içsel motivasyon ve dışsal motivasyon olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, İç Anadolu ve Karadeniz bölgesinde yer alan 2 farklı devlet üniversitesinde, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü 1. 2. 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören toplam 268 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının 176'sını kadın, 96'sını ise erkekler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ise, basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmeye ilişkin motivasyon ölçeğinden aldıkları puanların analizi için SPSS paket programı kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına uygulanan öğretmeye yönelik motivasyon ölçeği puanlarının analizinde T-testi ve One Way ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının içsel motivasyon puanlarının dışsal motivasyon puanlarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda, öğretmen adaylarının cinsiyete göre öğretmeye yönelik motivasyon puanları incelendiğinde kadın öğrencilerin içsel motivasyon puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarından hareketle, bireyleri başarıya ulaştırmada önemli faktör olan motivasyonun sağlanmasında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinde mesleklerine yönelik gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması önemli rol oynayabilmektedir. Bu doğrultuda, öğretmen adaylarına öğretmeye yönelik çeşitli mesleki deneyimler yaşamaları sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler öğretmen adayları, içsel motivasyon, dışsal motivasyon, öğretim.

Examining the Motivation of Social Studies Teacher Candidates for Teaching

Abstract

Motivation is the force that drives individuals towards a specific goal. In this context, the aim of this study is to examine the motivation of social studies teacher candidates to teach to another person or individuals in the education and training processes. In the research, descriptive survey model was used in order to examine the motivation status of the prospective social studies teachers. The study group consisted of 268 prospective teachers studying in social studies teaching department in 2 different public universities in Central Anatolia and Black Sea. The study group of the study was selected according to simple random sampling method. In the study, the teaching motivation scale adapted to Turkish was used as a data collection tool. The scale was developed by Kaufmann, Yılmaz Soylu and Duke (2011), and its adaptation to Turkish was carried out by Güzel Candan and Evin Gencil (2015). In the first part of the scale, demographic information about the prospective teachers' age, gender, class and school types were included. In the second part of the scale, the items of teaching motivation scale were included. In the study, SPSS computer program was used for the analysis of the scores obtained from social studies teacher candidates' motivation scale. T-test and One Way ANOVA were used in the analysis of the scores of the motivation scale for teaching applied to social studies teacher candidates. As a result of the study, it was concluded that social motivation teachers' intrinsic motivation scores were higher than extrinsic motivation scores. At the same time, when the teacher candidates' motivation scores according to gender were examined, it was found that the intrinsic motivation scores of female students were higher than male students. Based on the results of the research, it is important to gain the necessary knowledge and skills related to their professions in the undergraduate education of the social studies teacher candidates. In this respect, it is considered important to provide prospective teachers with teaching experience.

Key Words: Prospective teachers of social studies, intrinsic motivation, extrinsic motivation, teaching.

1 Giriş

Bireylerin bir işteki başarıları veya ilerlemeleri, ona yönelik motivasyon sağlamaları ile ilişkilidir. Motivasyon genel anlamda, “insanların yaşama isteğini artıran ve toplumsal hayatta daha başarılı olmalarını sağlayan faktörlerin başında gelmektedir” (Ayık, Ataş, 2014, s.26). Türk Dil Kurumu’na (TDK, 2019) göre ise, motivasyon isteklendirme ve güdüleme anlamına gelmektedir. Aynı zamanda motivasyon, davranışa yön veren güç olarak da tanımlanabilir (Öncü, 2006). Motivasyonun, bireyleri hareket geçirme bağlamında türleri bulunmaktadır. Motivasyon türlerini içsel motivasyon ve dışsal motivasyon olarak ayırmak mümkündür (Güzel Candan ve Evin Gencel, 2015; Kinman ve Kinman, 2001; Öncü, 2006). İçsel motivasyonda temel olarak, bireyi harekete geçiren unsur içsel onaylanma iken; dışsal motivasyonda, dışarıdan etkilenme ön plana çıkmaktadır (Kara, 2008). Aynı zamanda, “içsel motivasyon, bilmeye yönelik içsel motivasyon, başarmaya yönelik içsel motivasyon ve uyarım yaşamaya yönelik içsel motivasyon olmak üzere üçe ayrılmaktadır” (Vallerand et al., 1992’den akt. Yurt ve Bozer, 2015, s.671). Bunların yanı sıra içsel motivasyon, bilişsel ve duyuşsal bileşenlere sahip olma özelliği göstermektedir (Kinman ve Kinman, 2001). Dışsal motivasyonda ise, “içsel motivasyonun aksine aktiviteden zevk duyma yerine aktivitenin faydalarına odaklıdır” (Gömleksiz ve Serhatlıoğlu, 2013, s. 102). Yapılan çalışmalar sonucunda, öğrencilerin içsel ve dışsal olmak üzere motive eden durumlar farklı olabilir (Uçar ve Dağlı, 2017). Bu farklılık temelde, bireylerin kendilerine özgü yaşantılara, isteklere, ilgilere ve deneyimlere sahip olmasından ileri gelmektedir. “Merak gibi olumlu duygular genellikle motivasyonu artırır, öğrenmeyi ve performansı kolaylaştırır. Hafif kaygı gibi olumsuz duygular, öğrencinin dikkatini belirli bir göreve odaklayarak öğrenme ve performansı da artırabilir” (Hermans, Kuyper, van der Werf ve Lubbers, 2000’den akt. Bruinsma, 2004, s.551). Motivasyon, davranışın gerçekleşmesi boyutunda önemli rol oynamaktadır (Akbaba, 2016). Motivasyonun temelinde de, davranışların harekete geçirilmesi yatmaktadır (Vatansever Bayraktar, 2015). Bütün bunların yanı sıra denilebilir ki, motivasyonun öğrenme üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır (Karataş ve Erden, 2012). Yeterince motive olmuş öğrenciler derse daha fazla aktif katılım sağlamaktadır (Dilekmen ve Ada, 2005). Motive olmayan öğrenciler, problemlerin çözümüne yönelik daha az çaba göstermektedirler (Kauffman, Yılmaz Soylu ve Duke, 2011).

Motivasyonda 4 önemli kavram ön plana çıkmaktadır (Locke, 2000’den akt. Emir ve Kanlı, 2009, s.65):

1. İhtiyaçlar (fizyolojik ve psikolojik sağlık için duyulan gereklilikler),
2. Değerler (bireyin kendisi için faydalı görüp kazanmaya ve devam ettirmeye çalıştığı şeyler),
3. Amaçlar veya niyetler
4. Duygular, güdü bir amaca ulaşmak için duyulan istektir.

Motivasyonda öne çıkan bu kavramlar, bireylerin davranışa yönelmesinde önemli rol oynamaktadır. Motivasyonun oluşmasında pek çok faktör etkili olmaktadır. Bunlardan birisi de beklentilerdir. Beklentiler motivasyonda önemli rol oynamaktadır (Eryılmaz, 2013). Aynı zamanda, “insanları harekete yönlendiren temel güdü, amaçlardır” (Acat ve Yenilmez, 2004, s.126). Bu bağlamda amacı belirlemek ve amaca ulaşmak özellikle öğretim sürecinde motivasyon üzerinde etkili olmaktadır.

Öğretmenlik mesleğinde, bireylerin öğretmeye yönelik motivasyonları eğitim sürecinde önemli rol oynamaktadır. “Öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum ve motivasyona sahip olmayan öğretmenler mesleki gelişimlerine daha az çaba ve emek harcamaktadır” denebilir (İlğan, Canoğlu, Karamert ve Şensoy, 2018, s.1000). Hiç şüphesiz öğrencilerin eğitim sürecinde motivasyonunun sağlanabilmesi, öğretmenlerin bazı mesleki yeterliliklere sahip olmasına bağlıdır. Bu doğrultuda, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2017) öğretmenlik mesleğine yönelik 6 ana yeterlik alanı belirlemiştir:

- a. Kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim,
- b. Öğrenciyi tanıma,
- c. Öğrenme ve öğretme süreci,
- d. Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme,
- e. Okul, aile ve toplum ilişkileri
- f. Program ve içerik bilgisi

MEB’in (2017) belirlemiş olduğu bu yeterlik alanlarına sahip olmak öğretim sürecinin önemli unsurları arasında yer almaktadır. Bu sürecin başarılı bir şekilde gerçekleşmesinde aynı zamanda öğretmenlerin öğretmeye ilişkin motivasyon durumları da etkileyici olmaktadır. “Öğretmenlik mesleğini seçenlerin bu mesleğin gerektirdiği hazırlıklara sahip olmaları gerekmektedir. Bu hazırlıkların bir kısmı kişisel özelliklerle, bir kısmı ise okul eğitimiyle ve entelektüel becerilerle ilişkilidir” (Yazıcı, 2009, s.35). Eğitim ortamının niteliğinde belirleyici role sahip olan öğretmenlerdir (Öztürk ve Uzunkol, 2013; Sönmez, 2010; Yazıcı, 2009). Öğretmenin eğitim ortamındaki bu rolünün öğrencilerin başarıları üzerinde etkili olmasına yönelik çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Eryılmaz, 2013). Örnek vermek gerekirse, öğretmenin sınıf içindeki davranışı öğrencilerin motivasyonunda etkili bir faktördür (Bieg, Backes ve Mittag, 2011). Öğretim sürecinde öğretmenin öğrencilere yönelik merak uyandırma, geri bildirim verme gibi faaliyetleri öğrencilerin içsel motivasyonlarının artmasını sağlayabilir (İlgar, 2004). “Kearney vd. (1991), öğretmenlerin öğrencilerin motivasyonlarını etkileyen davranışlarını yetersizlik, sorumsuzluk ve saldırganlık kategorileri altında toplamıştır” (akt. Sürücü ve Ünal, 2018, s.256).

Motivasyonu yüksek öğretmenin öğretim sürecinde eğitimin niteliğinin artmasında olumlu yönde katkısı bulunmaktadır (Dereli ve Acat, 2010). Özdoğru ve Aydın (2012) yapmış olduğu çalışmada da, okullarda alınan kararlara yönelik katılımın öğretmen motivasyonunu etkilediğini ortaya koymuştur. Öğretmenin motivasyon durumuna göre oluşturmuş olduğu performansı, okulların niteliğinde etkili bir faktördür (Ada, Akan, Ayık, Yıldırım ve Yalçın, 2013).

Alan yazın tarandığında, çeşitli alanlardaki öğretmen adaylarının motivasyonuna yönelik (Acat ve Yenilmez, 2004; Ayık ve Ataş, 2014; Gömleksiz ve Serhatlıoğlu, 2013; Gün ve Turabik, 2019) ve yine çeşitli alanlarda görev yapan öğretmenlerin motivasyonlarına

yönelik (Ada, Akan, Ayık, Yıldırım ve Yalçın, 2013; Karaköse ve Kocabaş, 2006; Özdoğru ve Aydın, 2012) farklı nitelikte çalışmalar bulunmaktadır. Ancak alan yazında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik motivasyonlarını inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik motivasyon düzeylerini inceleyen bu araştırmanın alan yazına katkısı olabileceği düşünülmektedir.

Bu amaç çerçevesinde araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik içsel motivasyon düzeyleri cinsiyete, yaş grubuna, sınıf ve okul türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik dışsal motivasyon düzeyleri cinsiyete, yaş grubuna, sınıf ve okul türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

2 Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi yer almaktadır.

2.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmeye ilişkin motivasyonlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacıyla nicel araştırma yaklaşımlarından betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Nicel araştırma, genel olarak değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklar (Creswell, 2012). Daha açık anlatımla nicel araştırma, araştırmada neden sonuç ilişkisini inceler (Creswell, 2017). Tarama modeli ise, araştırmaya konu olan bireyler, nesnelere veya olaylar kendi koşulları içinde tanımlanır (Karasar, 2002).

2.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, İç Anadolu ve Karadeniz bölgesinde yer alan 2 farklı devlet üniversitesinde, sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında 1. 2. 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören toplam 268 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu, basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Basit tesadüfi örneklemede, “evrendeki her birimin örnekleme seçilmede eşit ve bağımsız olma olasılığı vardır” (Balci, 2016, s. 99). Aynı zamanda bu örnekleme türünde, bireylerin çalışma grubuna dahil olma durumu, diğer bireyler üzerinde etkili olmamaktadır (Büyükoztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

		f
Cinsiyet	Kadın	176
	Erkek	92
Yaş	18	25
	19	56
	20	56
	21	58
	22	44
	23	15
	24	2
	25	12
Sınıf	1	84
	2	66
	3	55
	4	63
Okul türü	Öğretmen Lisesi	10
	Sağlık Lisesi	9
	Anadolu Lisesi	135
	Meslek Lisesi	44
	Açıköğretim Lisesi	9
	Genel Lise	44
	İmam Hatip Lisesi	17
Toplam		268

Tablo 1'e göre çalışma grubunu, 176 kadın 92 erkek öğrenci oluşturmaktadır. Aynı zamanda, 18 yaş grubunda (f=25), 19 yaş grubunda (f=56), 20 yaş grubunda (f=56), 21 yaş grubunda (f=58), 22 yaş grubunda (f=44), 23 yaş grubunda (f=15), 24 yaş grubunda (f=2) ve 25 yaş grubunda (f=12) öğrenci bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre dağılımı ise, 1. Sınıfta (f=84), 2. Sınıfta (f=66), 3. Sınıfta (f=55) ve 4. Sınıfta (f=63) şeklindedir. Okul türüne göre dağılımları ise, öğretmen lisesinde (f=10), sağlık lisesinde (f=9), anadolu lisesinde (f=135), meslek lisesinde (f=44), açıköğretim lisesinde (f=9), genel lisede (f=44) ve imam hatip lisesinde (f=17) şeklindedir.

2.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Güzel Candan ve Evin Gencil (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanan öğretime motivasyonu ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin ilk bölümünde öğretmen adaylarının yaş, cinsiyet, sınıf ve okul türlerinin bulunduğu demografik bilgiler yer almıştır. Ölçeğin ikinci bölümünde ise, öğretime motivasyonu ölçeği maddeleri yer almıştır.

Öğretime motivasyonu ölçeği: Ölçek, Kaufmann, Yılmaz Soylu ve Duke (2011) tarafından geliştirilmiş olup, Türkçe'ye uyarlama çalışması Güzel Candan ve Evin Gencil (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, öğretmen adaylarının içsel ve dışsal öğretime motivasyonunu ölçmeye yönelik oluşturulmuştur. Toplamda 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin içsel motivasyon ve dışsal motivasyon olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek, kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, biraz katılmıyorum, biraz katılıyorum, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum olmak üzere 6'lı likert tipinde oluşturulmuştur. Ölçeğin Cronbach-alpha katsayısı içsel motivasyon alt boyutu için .90, dışsal motivasyon alt boyutu için .79 toplamda ise, .92 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmacılar tarafından ölçeğin güvenirlik katsayısı, 180 sosyal bilgiler öğretmen adayı ile hesaplanmıştır. Cronbach alfa güvenirlik kat sayısına göre ölçeğin alt boyutlarından içsel motivasyon .87, dışsal motivasyon 85 olmak üzere toplamda .87 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretime ilişkin motivasyon ölçeğinden aldıkları puanların analizi için SPSS bilgisayar programı kullanılmıştır. Kolmogorov Smirnov testi yapıldığında verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının, öğretime yönelik motivasyon ölçeği puanlarının analizinde T-testi ve One way ANOVA kullanılmıştır.

3 Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretime yönelik motivasyon ölçeği puanlarına yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretime Motivasyon Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Ölçek alt boyutu	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
İçsel Motivasyon	Kadın	176	4.306	.883	266	3.43	.001
	Erkek	92	3.880	1.09			
Dışsal Motivasyon	Kadın	176	3.810	.918	266	1.98	.049
	Erkek	92	3.571	1.06			

Tablo 2 incelendiğinde, ölçeğin içsel motivasyon alt boyutunda kadın öğretmen adaylarının puanları (\bar{x} =4.30), erkek öğretmen adaylarının puanları ise (\bar{x} =3.88) olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin içsel motivasyon alt boyutunda kadın öğretmen adaylarının lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu bulguya göre, kadın öğretmen adaylarının öğretime yönelik içsel motivasyonları, erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksektir denilebilir. Ölçeğin dışsal motivasyon alt boyutunda ise, kadın öğretmen adaylarının puanları (\bar{x} =3.81), erkek öğretmen adaylarının puanları ise, (\bar{x} =3.57) olarak tespit edilmiştir. Bu bulguya göre, kadın ve erkek öğretmen adayları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Kadın öğretmen adaylarının dışsal motivasyon puan ortalamalarının, erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. Öğretime Motivasyon Ölçeğinin Öğretmen Adaylarının Mezun Olduğu Okul Türlerine Göre Betimsel İstatistikleri

Ölçek alt boyutu	Okul türü	N	\bar{x}	SS
İçsel Motivasyon	Öğretmen Lisesi	10	4.64	.744
	Sağlık Lisesi	9	4.36	.739
	Anadolu Lisesi	135	4.12	.975
	Meslek Lisesi	44	4.34	.884
	Açıköğretim Lisesi	9	4.47	.909
	Genel Lise	44	3.83	1.15
	İmam Hatip	17	4.26	.900
Dışsal Motivasyon	Öğretmen Lisesi	10	4.26	.730
	Sağlık Lisesi	9	3.86	.424
	Anadolu Lisesi	135	3.70	.963
	Meslek Lisesi	44	3.82	.955
	Açıköğretim Lisesi	9	4.02	.802
	Genel Lise	44	3.45	1.04
	İmam Hatip	17	3.90	1.23

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmeye yönelik motivasyon ölçeğinin öğretmen adaylarının mezun olduğu okul türlerine göre elde edilen puanlarında, içsel motivasyon alt boyutunda, en yüksek ortalamadan en düşüğe doğru puanları, öğretmen lisesi ($\bar{x}=4.64$), açıköğretim lisesi ($\bar{x}=4.47$), sağlık lisesi ($\bar{x}=4.36$), meslek lisesi ($\bar{x}=4.34$), imam hatip lisesi ($\bar{x}=4.26$), anadolu lisesi ($\bar{x}=4.12$) ve genel lise ($\bar{x}=3.83$) olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin dışsal motivasyon alt boyutunda, öğretmen adaylarının en yüksek ortalamadan en düşüğe doğru puanları, öğretmen lisesi ($\bar{x}=4.26$), açıköğretim lisesi ($\bar{x}=4.02$), imam hatip lisesi ($\bar{x}=3.90$), sağlık lisesi ($\bar{x}=3.86$), meslek lisesi ($\bar{x}=3.82$), anadolu lisesi ($\bar{x}=3.70$) ve genel lise ($\bar{x}=3.45$) olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda içsel ve dışsal motivasyonda en yüksek ortalamayı öğretmen lisesinden mezun öğretmen adayları alırken; en düşük ortalamayı ise, genel liseden mezun olan öğretmen adayları almıştır.

Tablo 4. Öğretmeye Motivasyon Ölçeğinin Öğretmen Adaylarının Mezun Olduğu Lise Okul Türlerine Göre One Way ANOVA Sonuçları

Ölçek Alt Boyutu	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel Motivasyon	Gruplararası	10.313	6	1.719	1.816	.096
	Gruplarıçi	246.997	261	.946		
	Toplam	257.310	267			
Dışsal Motivasyon	Gruplararası	8.150	6	1.358	1.439	.200
	Gruplarıçi	246.374	261	.944		
	Toplam	254.524	267			

Tablo 4'e göre, öğretmeye motivasyon ölçeğinin içsel motivasyon ve dışsal motivasyon alt boyutları arasında öğretmen adaylarının mezun oldukları okul türlerine göre herhangi bir anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Tablo 5. Öğretmeye Motivasyon Ölçeğinin Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Ölçek alt boyutu	Sınıf Düzeyi	N	\bar{x}	Ss
İçsel Motivasyon	1	84	4.06	.982
	2	66	4.24	.895
	3	55	4.25	.999
	4	63	4.10	1.05
Dışsal Motivasyon	1	84	3.61	.931
	2	66	3.72	1.03
	3	55	3.99	.916
	4	63	3.66	.996

Tablo 5 incelendiğinde, ölçeğin içsel motivasyonun sınıf düzeylerine göre en yüksek ortalamaya sahip öğretmen adayları 3. Sınıf ($\bar{x}=4.25$), 2. Sınıf ($\bar{x}=4.24$), 4. Sınıf ($\bar{x}=4.10$) ve 1. Sınıf ($\bar{x}=4.06$) puanları hesaplanmıştır. Öğretmen adaylarının dışsal motivasyon ortalamaları 3. Sınıf ($\bar{x}=3.99$), 2. Sınıf ($\bar{x}=3.72$), 4. Sınıf ($\bar{x}=3.66$) ve 1. Sınıf ($\bar{x}=3.61$) olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulguya göre içsel ve dışsal motivasyonda en yüksek ortalamaya 3. Sınıflar sahipken, en düşük ortalamaya 1 sınıfların sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 6. Öğretmeye Motivasyon Ölçeğinin Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre One Way ANOVA Sonuçları

Ölçek Alt Boyutu	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel Motivasyon	Gruplararası	1.958	3	.653	.675	.568
	Gruplarıçi	255.352	264	.967		
	Toplam	257.310	267			
Dışsal Motivasyon	Gruplararası	5.161	3	1.720	1.821	.144
	Gruplarıçi	249.363	264	.945		
	Toplam	254.524	267			

Tablo 6'ya göre öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik motivasyon puanları incelendiğinde, ölçeğin içsel motivasyon ve dışsal motivasyon alt boyutlarında öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 7. Öğretime Motivasyon Ölçeğinin Öğretmen Adaylarının Yaş Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Ölçek alt boyutu	Yaş Düzeyi	N	\bar{x}	Ss
İçsel Motivasyon	18	25	4.17	1.09
	19	56	4.11	.852
	20	56	4.22	1.05
	21	58	4.24	.870
	22	44	4.11	1.08
	23	15	4.32	.01
	24	2	3.28	1,61
Dışsal Motivasyon	25	12	3.75	1.02
	18	25	3.69	1.06
	19	56	3.67	.994
	20	56	3.74	1.06
	21	58	3.85	.792
	22	44	3.70	1.07
	23	15	3.68	1.07
	24	2	3.40	1.13
	25	12	3.71	.760

Tablo 7 incelendiğinde, öğretime yönelik motivasyon ölçeğinin içsel motivasyon alt boyutunda öğretmen adaylarının yaş düzeylerine göre en yüksek puan ortalamasından en düşüğe doğru 23 yaş ($\bar{x}=4.32$), 21 yaş ($\bar{x}=4.24$), 20 yaş ($\bar{x}=4.22$), 18 yaş ($\bar{x}=4.17$), 22 yaş ($\bar{x}=4.11$), 19 yaş ($\bar{x}=4.11$), 25 yaş ($\bar{x}=3.75$) ve 24 yaş ($\bar{x}=3.28$) olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin dışsal motivasyon alt boyutunda ise öğretmen adaylarının yaş düzeylerine göre en yüksek puan ortalamasından en düşüğe doğru, 21 yaş ($\bar{x}=3.85$), 20 yaş ($\bar{x}=3.74$), 25 yaş ($\bar{x}=3.71$), 22 yaş ($\bar{x}=3.70$), 19 yaş ($\bar{x}=3.65$), 18 yaş ($\bar{x}=3.69$), 23 yaş ($\bar{x}=3.68$) ve 24 yaş ($\bar{x}=3.40$) hesaplanmıştır. Ölçeğin içsel motivasyon alt boyutunda en yüksek ortalamaya 23 yaş sahipken, en düşük ortalamaya 24 yaş düzeyi sahiptir. Dışsal motivasyon alt boyutunda ise en yüksek ortalamaya 21 yaş sahipken, en düşük ortalamaya 24 yaş düzeyinin sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. Öğretime Motivasyon Ölçeğinin Öğretmen Adaylarının Yaş Düzeylerine Göre One Way ANOVA Sonuçları

Ölçek Alt Boyutu	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel Motivasyon	Gruplararası	4.771	7	.682	.702	.671
	Gruplarıçi	252.539	260	.971		
	Toplam	257.310	267			
Dışsal Motivasyon	Gruplararası	1.348	7	.193	.198	.986
	Gruplarıçi	253.176	260	.974		
	Toplam	254.524	267			

Tablo 8'e göre, öğretime yönelik motivasyon ölçeğinin içsel motivasyon ve dışsal motivasyon alt boyutlarında öğretmen adaylarının yaş düzeylerine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

4 Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretime yönelik motivasyonları incelenmiştir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının cinsiyete göre elde edilen puanları incelendiğinde, ölçeğin içsel motivasyon alt boyutunda kadın öğretmen adaylarının lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle kadın öğretmen adaylarının öğretime yönelik motivasyonlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir. "Kadınların kendiliğinden motive olma olasılığı daha yüksektir" (Gledhill ve Van der Merwe, 1989; Niemivirta, 1997'den akt. Rozendaal, Minnaert ve Boekaerts, 2003, s. 287). Ölçeğin dışsal motivasyon alt boyutunda ise, kadın ve erkek öğretmen adayları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Öğretmen adaylarının mezun oldukları okul türlerine göre öğretime yönelik motivasyon puanları incelendiğinde anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bu bulgudan hareketle mezun olunan lise türlerinin öğretime yönelik motivasyon üzerinde etkili faktör olmadığı sonucuna varılabilir. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre öğretime yönelik motivasyonları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sınıf düzeylerinin öğretime yönelik motivasyonlarında etkili olmadığı söylenebilir. Öğretmen adaylarının öğretime yönelik motivasyon puanları ile yaş düzeyleri arasında da anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulguya göre, öğretmen adaylarının yaş düzeylerinin öğretime yönelik motivasyonlarını etkilemediği söylenebilir. Araştırma bulgularına benzer olarak Gün ve Turabik'in (2019) araştırmalarında da, öğretmen adaylarının içsel motivasyonlarının dışsal motivasyona göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. İçsel motivasyonun

öğretim sürecinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. “İçsel motivasyona sahip öğretmen adaylarının öğretim sürecine katılma eğilimi vardır çünkü bundan zevk alırlar ve memnuniyet duyarlar” (Kim ve Cho, 2014, s.69). İçsel motivasyona sahip öğretmenler için öğretmeye yönelik sevinç itici güç olurken; dışsal motive olmuş öğretmenler için dışarıdan etkili olan faktörler ön plana çıkmaktadır (Roness, 2011). Aynı şekilde, öğretmeye yönelik dışsal motivasyona sahip bireyler için öğretmenlik mesleği dışarıdan gelen çeşitli etkilere bağlıdır (Gün, Turabik, 2019). “Rock ve arkadaşları (2007) yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin öğretmenlik için özerk motivasyon ile öğrencilerin içsel motivasyonu arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır” (Bieg, Backes ve Mittag, 2011, s.136).

Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik içsel motivasyon puanlarının dışsal motivasyon puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (İlgar, 2004). Aynı zamanda öğretmen adaylarının cinsiyet, mezun oldukları okul türü, sınıf ve yaş düzeyleri de motivasyon puanlarında etkili olmuştur. Öğrencilerin birbirinden farklı motive olma durumları, öğrencilerin öğrenmeleriyle ilişkilidir (Vansteenk-isteet al., 2005; Vermunt ve Vermetten, 2004'den akt. Donche, Maeyer, Coertjens, Daal ve Petegem, 2013). Bu durum bireylerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarının farklı olmasından kaynaklanabilir. Başarılı bir öğretimin gerçekleşmesi isteniyorsa öncelikle öğrencilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir (Wlodkowski, 1978). Çünkü öğrencilerin sahip oldukları inançlar davranışlarına rehberlik etmektedir (Niemi-virta, 1997). Öğretmenin sınıf içindeki aktiviteleri öğrencilerin motive olmalarında önemli bir etkidir. Öğretmenlerin mesleki becerilere sahip olmaları onların öğretim sürecine hâkim olmalarını sağlamaktadır. Bu durum, öğretmenlerin motivasyonlarının oluşmasına da pozitif yönde katkı sağlamaktadır. Bütün bunları göz önünde bulundurularak, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik motivasyonlarının oluşmasını sağlayabilmek için, lisans eğitimlerinde öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği çeşitli beceri, değer ve tutumların kazandırılması sağlanmalı ve aynı zamanda mesleki deneyim yaşamalarına fırsat verilmelidir önerilerinde bulunulabilir.

5 Kaynakça

- Acat, M. B. & Yenilmez, K. (2004). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeyleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 53(12), 125-139.
- Ada, Ş., Akan, D., Ayık, A., Yıldırım, İ. & Yalçın, S. (2013). Öğretmenlerin motivasyon etkenleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 151-166.
- Akbaba, S. (2016). Eğitimde motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361.
- Ayık, A. & Ataş, Ö. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretim motivasyonları arasındaki ilişki. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 25-43.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem.
- Bieg, S., Backes, S. & Mittag, W. (2011). The role of intrinsic motivation for teaching, teacher' care and autonomy support in student s' self-determined motivation. *Journal for Educational Research Online*, 3(1), 122-140.
- Bruinsma, M. (2004). Motivation, cognitive processing and achievement in higher education. *Learning and Instruction* 14, 549-568.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. & Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz* (Çev: A. Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Boston: Pearson.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (Çev. Ed. Mustafa Sözbilir). Ankara: Pegem Akademi.
- Dereli, E. & Acat, M. B. (2010). Okul öncesi eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve sorunları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 173-187.
- Dilekmen, M. & Ada, Ş. (2005). Öğrenmede güdülenme. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 113- 123.
- Donche, V., Maeyer, S. D., Coertjens, L., Daal, T. V. & Petegem, P. V. (2013). Differential use of learning strategies in first-year higher education: the impact of personality, academic motivation, and teaching strategies. *British Journal of Educational Psychology*. 83, 238-251.
- Emir, S. & Kanlı, E. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin öğrencilerinin motive etme biçimlerinin incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 63-79.
- Eryılmaz, A. (2013). Okulda motivasyon ve amotivasyon: Derse katılmada öğretmenden beklentiler ölçeğinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 1-18.
- Gömlüksiz, M. N. & Serhatlıoğlu, B. (2013). Öğretmen adaylarının akademik motivasyon düzeylerine ilişkin görüşleri. *TSA*, 17(3), 99-127.
- Gün, F., & Turabik, T. (2019). Öğretmen adaylarının olası benliklerinin öğretim motivasyonları üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(1), 214-234.
- Güzel Candan, D. & Evin Gencel, İ. (2015). Öğretim motivasyonu ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 72-89.
- İlğan, A., Canoğlu, Ö., Karamert, Ö. & Şensoy, Ç. P. (2018). Öğretmenlerin çocuk sevmeye düzeyleri ile öğretim motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies Educational Sciences*. 13(19), 979-1003.
- İlgar, Ş. (2004). Motivasyon aktiviteleri ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 211-222.

- Kara, A. (2008). İlköğretim birinci kademede eğitimde motivasyon ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 9(2), 59-78.
- Karaköse, T. & Kocabaş, İ. (2006). Özel ve devlet okullarında öğretmenlerin beklentilerinin iş doyumu ve motivasyon üzerine etkileri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2(1), 3-14.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, H. & Erden, M. (2012). Akademik motivasyon ölçeğinin dilsel eşdeğerlik, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7(4), 983-1003.
- Kauffman, D. F., Yılmaz Soylu, M. & Duke, B. (2011). Öğretme motivasyonu ölçeğinin geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 279-290.
- Kim, H. & Cho, Y. (2014). Pre-Service teachers' motivation, sense of teaching efficacy, and expectation of reality shock. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*. 42(1), 67-81.
- Kinman, G. & Kinman, R. (2001). The role of motivation to learn in management education. *Journal of Workplace Learning*. 13 (4), 132-143.
- Milli Eğitim Bakanlığı MEB (2017). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YRETMENLYK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERI.pdf. (Adresinden 10.01.2020 tarihinde erişilmiştir.)
- Niemivirta, M. (1997, March). Gender Differences in Motivational-Cognitive Patterns Of Self-Regulated Learning. *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association*, Chicago, IL.
- Öncü, H. (2006). Motivasyon (Güdüleme). Sınıf Yönetimi içinde (s. 167-188). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdoğan, M. & Aydın, B. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin karara katılma durumları ve istekleri ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 357-367.
- Öztürk, E. & Uzunkol, E. (2013). İlkokul öğretmeni motivasyon ölçeğinin psikometrik özellikleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. 9 (4), 421-435.
- Roness, D. (2011). Still motivated? the motivation for teaching during the second year in the profession. *Teaching and Teacher Education*. 27, 628-638.
- Rozendaal, J. S., Minnaert, A. & Boekaerts, M. (2003). Motivation and self-regulated learning in secondary vocational education: information-processing type and gender differences. *Learning and Individual Differences*. 13, 273-289.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sürücü, A. & Ünal, A. (2018). Öğrenci motivasyonunu artıran ve azaltan öğretmen davranışlarının incelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (14), 253-295.
- Türk Dil Kurumu TDK (2019). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=ki%C5%9Fisel%20motivasyon>. (Adresinden 05.01.2020 tarihinde erişilmiştir.)
- Uçar, R. & Dağlı, A. (2017). İlkokul müdürlerinin dağıtımçı liderlik davranışları ile öğretmenlerin motivasyon ve yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60), 198-216.
- Vatansever Bayraktar, H. (2015). Sınıf yönetiminde öğrenci motivasyonu ve motivasyonu etkileyen etmenler. *Turkish Studies*. 10(3), 1079-1100.
- Wlodkowski, R. J. (1978). *Motivation and teaching: A practical guide*. Washington: National Education Association,.
- Yazıcı, H. (2009). Öğretmenlik mesleği, motivasyon kaynakları ve temel tutumlar: kuramsal bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 17(1), 33-46.
- Yurt, E. & Bozer, E. N. (2015). Akademik motivasyon ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(3), 669-685.

Extended Abstract

Motivation is the force that drives individuals towards a specific goal. Providing the motivation divided into two as intrinsic motivation and extrinsic motivation for teaching undoubtedly helps to achieve success. While it is the stimulus that drives individuals in intrinsic motivation, the individual needs stimuli from the external environment. In the literature, no study examining the motivation of social studies teacher candidates towards teaching was found. It is thought that this study, which examines the motivation levels of social studies teacher candidates for teaching, may contribute to the literature. In this context, the aim of this study is to examine the motivation of social studies teacher candidates to teach to another person or individuals in the education and training processes. In the research, quantitative model was used in order to examine the motivation status of the prospective social studies teachers. The study group consisted of 268 prospective teachers studying in social studies teaching department in 3 different public universities in Central Anatolia and Black Sea. 176 of the teacher candidates are female and 96 of them are male. According to Table 1, the study group consists of 176 female and 92 male students. At the same time, 18 years (f = 25), 19 years (f = 56), 20 years (f = 56), 21 years (f = 58), 22 years (f = 44), 23 years (f = 15), 24 years (f = 2) and 25 years (f = 12). According to grade levels, there are students in 1st grade (f = 84), 2nd grade (f = 66), 3rd grade (f = 55) and 4th grade (f = 63) students. In the distribution according to school type, teacher high school (f = 10), health high school (f = 9), Anatolian high school (f = 135), vocational high school (f = 44), open high school (f = 9), general high school (f = 9) 44 and imam hatip school (f = 17). The study group of the study was selected according to simple random sampling method. In the study, the teaching motivation scale adapted

to Turkish was used as a data collection tool. Teaching motivation scale: The scale was developed by Kaufmann, Yılmaz Soylu and Duke (2011) and the adaptation to Turkish was conducted by Güzel Candan and Evin Gencil (2015). In the first part of the scale, demographic information about the prospective teachers' age, gender, class and school types were included. In the second part of the scale, the items of teaching motivation scale were included. The scale, which has a total of 12 items, has two sub-dimensions: intrinsic motivation and extrinsic motivation. The scale was composed of a 6-point Likert type, which I strongly disagree, disagree, somewhat disagree, agree, agree and strongly agree. The Cronbach-alpha coefficient of the scale was .90 for the intrinsic motivation subscale and .79 for the extrinsic motivation subscale. The reliability coefficient of the scale was calculated by 180 prospective social studies teachers. According to Cronbach's alpha reliability coefficient, intrinsic motivation was .87 and extrinsic motivation was .87 in total .87. In the study, SPSS computer program was used for the analysis of the scores obtained from social studies teacher candidates' motivation scale. T-test and One Way ANOVA were used in the analysis of the scores of the motivation scale for teaching applied to social studies teacher candidates. As a result of the study, it was concluded that social motivation teachers' intrinsic motivation scores were higher than extrinsic motivation scores. At the same time, when the teacher candidates' motivation scores according to gender were examined, it was found that the intrinsic motivation scores of female students were higher than male students. teacher candidates' motivation scores were examined according to the type of school they graduated from, no significant difference was found. Based on this finding, it can be concluded that there is no effective factor in the motivation of high school graduates to teach. There was no significant difference between teacher candidates' motivation to teach according to their class levels. It can be said that classroom levels are not effective in their motivation towards teaching. There was also no significant difference between teacher motivation scores and age levels. According to this finding, it can be said that teacher candidates' age levels do not affect their motivation towards teaching. Based on the results of the research, it is important to gain the necessary knowledge and skills related to their professions in the undergraduate education of the social studies teacher candidates. In this respect, it is considered important to provide prospective teachers with teaching experience.